

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plutarchu Chairōneōs Ta Sōzomena Panta

Continens Vitas Parallelas Graecè & Latinè

Plutarchus

Francofurti, 1620

Vita Plutarchi e Xylandro

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1340)

VITA PLVTARCHI E XYLANDRO.

PATRIAM habuit Charoneam, nobilem Bœotia urbem. Fuit autem ita Bœotus, ut se facile contra prouerbum defenderit, quo ei nationi pinguis & crassa illiberaliaque ingenia per ignominiam tribuuntur. Itaque de se quod Pindarus dicit, hoc de Plutarcho rectissime affirmabimus: eum antiquum Bœotia suis conuicium ueris sermonibus refellisse. Quo maiorem meretur admirationem, multosque simili infamia laborantes in bonam spem studiorum erexit: est enim ita in omni Philosophia genere uersatus, ut cum quouis Attico conferri citra periculum possit. De parentibus nihil admodum certi nobis constat: nisi quod Lampriam auum suum, & Nicarchum proauum ipse nominat. De uita instituto res ipsa nobis tacentibus loquitur. Vixisse sub Traiano eum, & alii, & Suidas tradit: cuius uerba apponam, sed Latine (videre enim soleo quosdam ita Græcarum literarum peritiam, si diis placet, ostentantes, ut eas etiam Latina orationi nulla uel necessitatibus uel elegantie ratione infarciant:) Plutarchus, inquit, Charonensis patria, natione Bœotus, sub Traiano uixit Casare, atque etiam ante. Traianus eum consularibus honoribus ornauit: mandauitque omnibus Illyrici præfectis, ne quid Plutarchi iniussu agerent: Scripsit multa. Hac Suidas. Magnum ergo ei habitum ab imperatore honorem apparet. Ipse quidem Plutarchus Neronis & Domitiani, ut quorum tempore uixerit, in Antonio, Pericle, & alibi meminit. Et Sosius iste Senecio, cuius multa in scriptis Plutarchi & amica mentio est, quatuor Consulatus sub Traiano gessit: ut est in Annalibus annotatum. Nam Apophthegmata ipsi Traiano inscribuntur, Plutarchi sane nomine: sed nostrine Plutarchi id sit opus, an ab alio, & fortassis filio, ex scriptis eius consarcinatum, quæri (ut puto) non abs re potest. Exstat etiam Latina Epistola Plutarchi ad Traianum, Politicis eius præmissa: quæ ostendit, eum Traiani fuisse præceptorem. Sed quia ea in Græco non habetur, suspecta mihi est. Sacerdotem Pythii Apollinis se fuisse, ipse in libello, An seni gerenda respublica, indicat. Verisimile est, scriptas esse à Plutarcho has *Vitas*, cum iam prouecta esset ætate: idque post reliquos libros, & ipse etiam Romanarum *Quæstionum* suarum mentionem in Romulo & Camillo facit. Cætera persequi, non est nostri instituti, qui non Plutarchum laudare, aut uitam eius scribere sed de Opere à nobis in Latinum sermonem traducto quædam, in gratiam Lectoris dicere intenderimus. Libet primum, Agathia Scholastici, uiri haud ignobilis, & inter doctos, qui Iustiniani Imperatoris tempore uixerunt, minime postremi, carmen de eo apponere: sed, ut solemus, Latinum factum:

Ausonii statuam decoris, Plutarche perennis
Hanc Charonensi constituere tibi:
Inter se alternis quod componenda dedisti
Inclyta Graiugenum, factaque Romulidum,
At non ipse tamen, tibi qui contendere possit,
Scribere, nec similem tu reperire queas.

Eleganter profecto & argute, id quod res est, dixit. Nam tanto iudicio delegit Plutarchus, quos inter se conferret singulatim, Græcum atque Romanum, tanta fide, gratia, atque facundia eorum uitas, acta, exitusque comparauit, tanto iudicio similitudines ac dissimilitudines excussit, & diiudicandas proposuit, ut cogamur Agathia assentiri, qui parem laude Plutarcho, ac cuius cum eo contentio possit fieri, inueniri quenquam negauerit. Præclara etiam est Theodori Gaza, hominis doctissimi, & antiqua Græcia digni, sententia, qui interrogatus (ut accepimus) à familiaribus suis, quemnam ex omnium scriptorum numero delecturus foret, si cæterorum omnium amittendorum incumberet necessitas? Plutarchum respondit: sentiens, à nemine quoque plura, ac magis uaria, utiliora etiam ad oblectationem animi facientia edita esse volumina. Parallela uitarum Græcorum atque Romanorum, fere hoc Opus inscribitur. Sunt autem Græcis Parallela, quæ certa quadam ratione iuxta se ponuntur, certoque respectu inter se conferuntur: quemadmodum lineæ apud Mathematicos parallela, itemque superficies dicuntur, quæ ita iuxta se posita aut extenta sunt, ut equalibus ubique spaciis inuicem distent. Itaque satis significanter inscripsit hoc volumen Parallela Plutarchus, in quo alterna inter se congruentes Græcorum & Latinorum primæ existimationis uirorum uita exponerentur. Iam cum facile intelligi à quouis possit, historicum esse

hoc Opus, historiis autem magnam partem eius doctrina, quae est de vita & moribus cum contineri, tum illustrari, satis liqueat, opera precium est, dignitatem, & utilitatem Plutarchiani huius Operis considerare. Neque arbitror huius esse loci praestantiam Philosophiae Moralis dicendo persequi, quam qui spernunt, non equidem video quid homine dignum probare ij possint. Putidum quoque existimo esse, historiae laudes huc congerere: quas & iam olim multi grauisissimi autores suis scriptis demonstrarunt, & nostra auorumque nostrorum memoria docti homines complures ex antiquorum monumentis studiose collegerunt. Id quidem in promptu est, nullum vel ad officii rationes, vel vitae honestatem atque constantiam, vel ad delectationem animi, genus literarum historico commodius, locupletiusque extare. Est quidem plurimum & honoris & venerationis deferendum ei Philosophiae, quae in consideranda rerum natura, huiusque obscuritate perscrutanda, & veritate eruenda versatur: quae sane id praestat, ut & amoenissima, seque dignissima compleatur animus voluptate, & rerum caducarum sublimi despicentia atque contemptione instruat. Sed tamen ita est natura comparatum, ut homines ad ceterum quandam & communem vitae societatem facti, iis artibus indigeant, quibus instituere mores suos, virtutem colere, & inter se concordare atque utiles inuicem viuere, omninoque humanam conditionem tueri possint. Ad quam rem nobis, post verae religionis cognitionem, largitus est Moralem Philosophiam Deus, vitae magistram & honesti (cuius rationes ab ipsa repetuntur natura) custodem: quae & unumquemque priuatum pro se virtutem, & publice omnes civilem communitatem colere doceat. Quam Philosophiam qui negligunt, rerum contemplatione sola, verique indagacione contenti, ij nequaquam hominum officio conuenienter philosophantur: suntque in grauisissima culpa, quod sibi, non Reipublicae natos sese esse censuerint. Verum haec morum & virtutis disciplina cum non agitatione mentis perficiatur, neque in cognitione acquiescat, sed in agendo consistat: mirum in modum ad historiarum quasi admnicula adnitiur, quae actiones à recta vel praua ratione profectas, earumque progressus & exitus recensent atque demonstrant. Non enim demonstrationibus ceruis, & (ut sunt Mathematicorum) necessariis doctrina haec comprehenditur: sed argumentis & rationibus ex vita communi actionibusque & earum diligenti obseruatione atque fideli desumptis confectusque traditur. Quare Aristoteles, facile in hoc genere Philosophorum princeps, adolescentem ab audicione moralis Philosophiae excludit, quod vita humanae actionum rudis sit atque imperitus. Ergo si ad praestantissimum studium peritia actionum humanarum requiritur: quisquam ita caecus est, ut non intelligat historiam esse quasi fundamentum & sedem argumentorum, quibus de officio & virtute doceantur homines: quae ipsa doctrina ad historias tanquam ad Lydium lapidem (non aliter quam demonstrationes ad sua principia) exigi debeat. Et vero multa sunt, quae impediunt, quo minus de praesentibus hominum factis dictisve, quam de praeteritis & priscis iudicare, & ea ad utilitatem nostram accommodare queamus: cum alioquin ut opera artificum, & lucubrationes eruditorum, ita acta etiam hominum atque sermones temporis quasi calculo quodam approbari oporteat. Ut omittam id, quod utinam quam est odiosum, tam esset vanum: facunda culpa esse saecula: & hodie neque tam multa, neque tam illustria virtutum exempla existere: vitia autem ita ominari, itaque increbuisse, ut quotidianis exemplis quasi adsuefacti, obseruare ea cessauerimus. Ita ergo antiquitas nobis repetenda est, in eamque inspiciendum: & praceptorum cum rationes, tum documenta ab ea arcessenda sunt. Neque enim iam id dicam, turpe nobis esse, quibus natura incredibilem cognoscendi cupiditatem ingenerauerit, superiorum aetatum statum, res rerumque vices & mutationes ignorare: cum diligentia & labor doctorum virorum ea nobis fere citra ullam molestiam in ipsorum monumentis conspicienda exhibuerit. Quamquam, si prudentia est, praeterita cum praesentibus componere, atque ex his de iis, quae euentura sint, coniecturam facere, prudentia autem earum virtutum, quibus officium tuemur, civilemque hominum societatem administramus, princeps est, & quasi caput: nemo, ut arbitror, ita stupidus est, qui non videat, quantum & ad prudentiam parandam, & recte viuendum historiae momenti adferant. Sed haec alio loco disputantur fusius, hic notasse satis habuimus. Enimvero non uno modo scriptas, sed variis & diuersis, esse historias, nemo nescit, nisi qui libros non viderit. Longe enim aliud in bello Gallico scribendo consilium Caesar, quam in Annibalico aut Philippico Liuius secutus est, vel in Carthaginensi Appianus: longe aliud Herodoti, quam Thucydidi, & quam horum, Xenophontis fuit institutum: alia ratione Tiberii Caesaris vitam Cornelius Tacitus, quam Suetonius aut Dio literis mandauit. Sed ista inter se comparare, breuitatis studio supersedeo. Plutarchi historia in his Vitis explicata est eiusmodi, ut Philosophiamne moralem historicis exemplis declarare, an rerum gestarum narrationem Philosophicis disputationibus illustrare atque exornare propositum sibi habuerit, in quaestionem venire possit. Ita enim scriptionem historiae temperauit, ut usum eius (quem nos modo ostendimus) genuinum, & vitae humanae commodissimum indicare, morumque pracepta eum non verbis, sed rebus confirmata tradere voluisse appareat. Id quod consecutum felicissime, non potest nisi apud indoctos & illiberaliter institutos esse dubium: ipse initio Pauli praese fert, quid eum, ut in contexendo hoc Opere pergeret, instigarit. Et quidem mirifice facit ad constantiam doctrinae, ac rationum, quae in vitam me-

rumque disciplina tradi solent, certitudinem demonstrandam, non unius temporis aut populi tantum, sed diuersorum exempla in promptu habere: ne casum in rebus humanis plusquam consilium posse iudicemus: ne ueritatem illud nostro assensu comprobemus;

Vitam regit fortuna, non sapientia.

Est enim in hoc Opere à Plutarcho satis euidenter explicatum, ac multis argumentis, multis rerum testimoniis confirmatum, similibus consiliorum atque factorum consimiles euentus fuisse, consimiles fructus aut si quid fortuna variasset, id fere ita cecidisse, ut consequentia tamen causarum & effectuum non magnopere obscuraretur. Quanquam autem est ineffabilis prope ingeniorum varietas, multa admodum & vitia & virtutes: nullum tamen insigne est, vel bonitatis naturæ atque vitæ, vel peruersitatis genus, de quo in Philosophia soleat disputari, quod non in hoc tam vario & fecundo opere depictum suis coloribus expressumque sit. Cuius rei cum in ipsis historiis Vitarum, earumque comparationibus illustrata sint, & plurima exempla: præstat ad alia pergere, quam hic ea adducendo tempus trahere. Quæ uero inserta passim sunt, & disputationes, & digressiones, non lucem modo magnam & splendorem narrationibus afferunt: sed & recreant tædio vel longitudinis, vel obscuritatis, aliquando & humilitatis earum; quæ referuntur rerum, affectum Lectorem: & ueram Philosophicarum contemplationum ad res propositas transferendarum rationem commonstrant. Sunt autem non unius generis, neque de moralitate tantum penitus depromptæ: sed nulla est omnino Philosophiæ pars cuius non aliquot capita sint eleganter, grauiusque & argute exposita. At uero quem non inuitent ad totius operis lectionem pulcherrimæ istæ aureo Operi inserta gemmæ? Quid potest tandem (ab homine præsertim Christianæ religionis ignaro) de diuina natura sanctius atque castius dici, quam quod noster in fine Periclis, contra poetam in Aristida, contra uulgatum errorem de Deo asserit? De cuius erga homines amore, quam sobrie in Numa loquitur? Quis profanorum authorum de immortalitate & diuinitate consequenda, ueritati magis consentanea commentatus est, quam noster in fine Romuli? Quam uero acute & grauius disputat de uoluntatis nostræ motibus, utque ij à Deo cieantur, in Coriolano? & de miraculis, in Camillo? de spectris, idque genus ostentis, in Dione? iam in Sertorii uita, & Phocionis initio, quam scita est fortuna cum uirtute contentio? In Numa, quam docta Platonici de Reipubl. felicitate dicti explicatio? In præfatione Agidis, ut uenuste atque diserte ostenditur, quanta sua pernicie in Reipubl. uersentur, qui auram captant popularem? Quam argute in Galba docet, de exercituum infidelitate & motibus, ubi duce uero destituuntur? De contentionibus ciuilibus & ambitione, in Agesilao: de æquanimitate & facilitate ignoscendi, in Dione? Quam luculenter in Timoleonte & Arato demonstrat ad ueram uirtutem, constantiam animi roburque; requiri? Quam perspicue audaciam, temeritatemque, initio Pelopida à fortitudine distinguit? Quam philosophice ostendit Therycioni Cleomenes, non fortis esse, sed timidi hominis, præsentium periculorum & malorum uitandorum causa mortem sibi consciscere? Quam sapienter in fine Marii declaratur, sapientiæ studium neglectum se se uiscisci, ita ut eius contemptoribus in summa etiam prosperitate nunquam sit bene? Quam est grauis in Solone aduersus Thaletem, & docta argumentatio, qui timore amittendi à parandis bonis deterrebat? Quid illæ digressiones? qualis in Marcello est, de Mathematicarum disciplinarum sinceritate, utque materie admixtione polluta sint: in Camillo de diebus nefastis, & maximorum facinorum certis ac prope statim temporibus; in Coriolano, de cognomentorum rationibus: in Emilio, de fluminum scaturiginibus deque maris & montium altitudine: in Alexandro, de naphtha: in Marcello rursum, de triumphis & ouationis discrimine? Quis est homo liberalis ingenii, qui non & iucundissimas eas legere expetat, & utilissimas legendo sentiat? quis non in tam elegantibus & omnigenis ornatu flosculis præteritum exspectari & se ibi oblectare cupiat? Ac nos quidem breuitatis studio de innumeris pauca retulimus, ut quasi gustum præberemus, qui (ut scite ille apud Euripidem ait) emptorem inuitaret. Quantum autem ad legendas & rectius percipiendas utriusque linguæ historias conducant hæc Plutarchi uita, non est quidem uel demonstrare mihi, uel iis qui dubitant, experiri difficile. Quam multa sint apud Herodotum, Thucydidem, Xenophontem, aliosque; uel omissa, uel parcius, negligentius, aliquando etiam malignius scripta, quorum integra & fidelis historia à nostro possit repeti, ex collatione scriptorum diligentibus. deprehendendum relinquamus: quibus quidem nos in Annotationibus nostris nonnunquam obiter uel ansam conferendi præbuimus, uel auxiliū etiam tulimus. Quod idem de Latinis intelligi uolo, Cicerone, Liuiο, Casare, Sallustio, Tacito, Paterculo, aliis: ex quibus & transtulit multa, & illustrauit: plurima autem, sicut & in Græca historia, iis ex authoribus, quorum scripta ætatis hominum uel inuidorum iniuria uel negligentia interciderunt, addidit. Quanta enim cura & diligentia Vitæ istas conscripserit, uel ex authorum, quos citat, tanto numero (ducentis autem amplior est) aestimari poterit. quæ ipsa optimorum & ueterum scriptorum ueneranda reliquia, ad frequentandam huius operis lectionem historiarum & antiquitatis studiosos merito trahere debent. Sed, ut finem faciam, id quod de antro Mer-

VITA PLVTARCHI E XYLANDRO.

curii Orpheus, id nos de Plutarchianis hisce Commentariis, utinam tam venuste etiam & suauiter, quam optime & vere affirmare possumus:

Si quem sana hominem mens huc accedere iussit,
Omnigena assiduis bona quo Plutarchus aceruis
Deposuit: mox ille manu lætissima vtraque
Dona domum referet felix, tutusque malorum.

Non enim gemmæ (de quibus poeta ille splendide admodum pollicetur) animi tranquillitatem, vitiorum vacuitatem, & veram felicitatem, veros honores, veram gratiam pariunt: sed philosophia sincera studium, vnicum non aduersus feras & angues & latrones, sed (quæ his est exitiosior) barbariem & flagitia belluinamque turpitudinem præsidium. Porro autem dissimulandum minime est, Plutarchianum hoc Opus nequam ad nos peruenisse integrum: neque vitiatum modo à librariis esse, sed mutilum & magna sui parte mulctatū. Neque enim comparationes tantum nonnullæ harum, quæ ad nos peruenerunt, Vitarum desunt: ut Themistoclis & Camilli, Pyrrhi & Marii, Alexandri & Casaris, Phocionis & Catonis: sed & multas à Plutarcho scriptas Vitas desiderari constat. Ipse enim à se conscriptas quasdam discrete refert, quæ non exstant: ut Epaminonda in Agefilao, Metelli Numidici in Mario, Scipionis Emiliani in Tib. Graccho, Leonida in libello de Herodoti malignitate, Daiphanti in opusculo de Virtutibus mulierum, sub Phocidum titulo. Videtur & Hercules scripsisse vitam, idque in Theseo innuere. Tum quia Artoxerxem, Aratum, scripsit Plutarchus: quos cum eis conferret haud dubie scripsit, nisi forte defuisse exempla in tanto historiarum chao putemus. nam Galbam & Othonem facile pro Plutarchianis agnosco: ad Parallela tamen hæc non magis pertinere puto, quam decem oratorum Atticorum vitas ab eodem scriptas: & quidem post illas leguntur inter cætera Plutarchi opuscula. Tamen quia erant in græco codice nostro additi, & dignissimi lectu sunt, præsertim quod multa habent, quæ apud Cornelium Tacitum, & Suetonium desiderantur, non dedignatus eas sum mea interpretatione. Isocratis est Euagoras, & ab amico meo summo, eodemque doctissimo atque humanissimo viro Hieronymo Wolfio eleganter conuersus. Probabile est eum etiam Augusti, Tiberii, aliorumque vitas literis mandasse multorum, & Romanorum regum, principum, aliasve inclytorum virorum. Ordine vero longe, quam sit hodie receptus, alio, eum hoc Opus condidisse, ipse locuples est testis: qui cum in Pericle & Demosthene indicet, se binorum, quos inter se compararet, acta singulis libris pertractasse, Periclem & Fabium decimo, Demosthenem & Ciceronem quinto lib. assignat, sicut & Dionem duodecimo: hodie vigesimo libro hos, illos quinto legeres. Extat etiam liber Plutarchi, qui de Homeri vita inscribitur: cum paucissimis vita Poeta explicetur, reliqua de poesi eius sint. Quem ego librum, si Deus voluerit, suo tempore, ita ut ex re studiosorum est tractatum, in lucem dabo. huc enim non pertinet. Annibalis & Scipionis maioris Vita Latina sunt facta à Donato Acciaiuolo, & cum reliquis editæ: mihi, ut eas Græcas viderem, nondum contigit, & quidem in Pyrrho Plutarchus Scipionis istius vitæ à se scriptæ meminit. Ego tamen eas Latinas, ut circumferuntur, addendas curavi, ne quid Plutarchianum desideraretur. Certe Amiotus, qui se multis vsus & bonis in Italia etiam codicibus asserit, eas non habet. Deplorare autem tanti operis tam indignam calamitatem, cum id frustra sit futurum, non vacat. quanquam alioquin hodie ita fere sunt ingenia, ut de Liuianis CXLII. libris, amissos CVII. plures desiderent, quam superstites XXXV. legant. Grati potius sumus: & eo, quod nobis diuina quadam fortuna relictum est, uti dignum est, utamur. Quæ præterea sunt, de quibus moneri Lectorem debere putarem, ea in Annotationibus commodiori, ut arbitramur, loco sumus complexi. Nunc, quia & de Operis à nobis translatis dignitate, & de nostro in eo interpretando labore atque erumnis satis, & pro modo Præfationis fortassis multa disseruimus: restat, ut receptui canamus, & duriter atque fideliter administrati nostri officii conscientia freti, bonum atque candidum Lectorem ad lucubrationis nostræ lectionem cognitionemque admittamus.